

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
17 Octombře st. v.
29 Octombře st. n.

Eső in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 42.

ANUL XVIII.

1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Femeia Română după cântecele populare.

— Conferință ținută la Societatea „Concordia Română” din București, la 5/17 decembrie 1881. —

(Urmare.)

IV.

Mai înainte de a ve arătă preferința pe care ea o dă Românului voinic, să vedem dacă Româncea iubesc pe bogat? O nu! ea nu-și vinde iubirea și totdeauna celui care d'a surda i-ar propune să i-o cumpere, ea-i va răspunde:

Remăi tu cu banii tei,

Banii șciu să-i cheltuiesc,

Dar pe bani nu me iubesc!

Respuns destul de caracteristic.

Asemenea ascultați-o cum răspunde unui arap bogat care încarcă și descarcă mărfuri scumpe „la Brăila în vale”, și ale cărui propuneri ar fi întors capul pôte la multe din fetele noastre de orașe:

— Alei! arăpilă,
Alei! mări buzilă,
Unde s'a aflat
Că s'a împreunat.
Corbi cu turturele,
Șerpi cu păserele,
Urși cu căprioare
Și nuori cu sôre?

Putea să găsească cineva niște figuri mai espressive pentru ca să-și arete totă orôrea ce i-ar fi inspirat un asemenea om? Vedem dar că toate propunerile unui bogat urit vor fi zădarnice. Româncea urêșce de mörte pe omul urit și mai bine preferă să între de vie în pământ, de cât să fie dată după un astfel de om. Dar s'o ascultăm chiar pe dënșă:

Vai de mine! ce m'oiu face?
Ce iubesc, mamei nu-i place,
De-ar plăcé mamei ca mie,
Duce-m'aș la cununie,
Și m'aș duce ca vântul
Când spulheră pământul;
Ier de-a fi să me mărit
Cu omul ce mi-i urit,
Duce m'aș ier ca vântul,
Ca să-mi aflu mormântul.

Care-i însă omul ce-i place? Respunsul pe care copilă-l dă voinicului, când acesta-i cere „gură peste porțiță”, ni-l arătă:

Drag îmi e bädica nalt,
Că sărută desmierdat;
El se plécă, de ești mică,
Și în brașe-i te ridică.
Ier bädica mititel
Mi-i urit și fug de el,
Că cu nasu-n brâu te împunge
Și cu gura nu te-ajunge.

Dar în totdeauna vitejii au preferința și ea vrea mai bine de soț pe un argățel sërman dar voinic, de cât pe Căpitan Mateiu, „un cazacliu bătrân”, care căutând la Rada:

Din suflet oftă
Și-apoi cuvëntă:
„Radă, Radișoră,
Mândră viișoră,
Ia-me tu pe mine,
Că te-oiu ține bine
Și țiu da eu ție
Ruble chiar o mie,
Papuci în badii
Aduși din Indii,
Blană lungă, môle,
Cu samur în pôle
Și un așternut
Cu aur țesut”.

și căruia Rada i răspunde:

„Căpitan Matei,
Me vrei, nu me vrei,
Cât ești de bogat,
Nu mi-i fi bărbat,
Că țiu-i barba sură
Și n'ai dinți în gură.
Bărbat oi luă,
Care s'a află
Dunărea să note
Ridicând din cote,
În picioare stând,
Buzdugan purtând”.

Nimeni nu ndrăsnia s'o facă afară de un argățel „tinăr voinicel”, care aușind'o:

Pe loc s'apucă
De se încercă,
Dunărea trecea
Și ier se 'ntorcea,
Din cote 'notând,
În picioare stând,
Buzdugan purtând;

iér vëdëndu-l :

Rada 'nveseliă
Și astfel grăiă :
„Vin', voinicule,
Argățelule!
Pe tine te vreu
Bărbat sê te ieu,
Că-i o dicitóre
De insurătóre :
„Cine bate Dunărea,
Nu mi-l bate muierea!“

De aci ne putem face o idee exactă despre caracterul femeii române. Vedem că ea are o mare aplecare pentru Românul voinic care prețuiește mult în ochii ei și pe care-l preferă, fie el sêrac lipit pământului, ori cărui bărbat nevrednic, ori cărui bărbat mișel, prost sêu urit, pe cari i încelă fără grijă de păcat, decât nenorocirea a ursit'o sê-și lege sôrtea de un atare om.

Ietă ce răspunde ea bărbatului mișel, când acesta i spune că vré s'o 'ntrebe ce-a făcut ieri :

„Am dat apă la neferi :
Am dat apă de spelat,
Buze dulci de sărutat.
— Și la mine n'ai gândit ?
De păcat nu te-ai ferit ?

isbucnește bietul bărbat cu sudorea pe frunte. Dar ea replică 'n nepesare :

— De cât sântă c'un mișel,
Mai bine c'un voinicel :
Voinicul are noroc
Și cu densus treci prin foc“.

Vreți sê știți ce răspunde celui prost când i cere sêma unde se duce ?

Au nu veți unde me duc
C'un condur și c'un papuc,
Cu papucul târșiind,
Cu condurul tropăind ?
Că de când m'am măritat
Și te-am luat de bărbat,
Nu te-ai mai trețit din prost
Și tot de necas mi-ai fost.

iér despre bărbatul urit dice :

De cât un bărbat urit,
Mai bine-un străin iubit ;
Cât șeți cu el împreună,
Nu te 'nduri de vorbă bună ;
Fie nôptea cât de mare,
Că tot mică ți se pare :
Trece 'n grab' ca o nălucă,
Țiua 'n brațe-i te apucă.

Acestia sânt, dómnelor și domnilor, bărbații cărora femeia română le este necredinciosă și numai p'acestia densa-i încelă, pentru că nu merită iubirea, devotamentul ei.

Spuneți câte din cele alte femei cari mai totdeuna

nu știu sê prețuiescă de loc pe soții lor și-și fac casa de risul lunei, pot avé acêsta scuză ?

Decă însê femeia română își încelă omul, când acêsta nu merită o sôrta mai bună, ea-i destul de prudentă pentru a nu-și face casa de ris, și deci dice :

Cui e voia sê iubescă,
Vie 'n pörtă sê-mi grăiescă,
Nu trimetă pe altul,
Că altul ample satul,
Vie singur furișat,
Sê-i dau dulce sărutat ;
Sê-i dau guriță tăcută,
Sê facem dragoste mută.

V.

Dar sê ne 'ntörsem la preferința pe care ea o dă Românului voinic.

Admirațiunea și iubirea ei pentru viteji merge până o plăti cu viața. După ce „Păunașul codrilor“, atras de cântecul Românei, dice voinicului care o 'nsoțește :

„Dă ne nouă pe mândra,
Ca sê scapi cu viața ta“,

și acesta i răspunde :

„Ba eu mândra nu ți-oiu da,
Pân' ce capul sus mi-a sta“.

ei s'apucă de briie și se iau la luptă. Luptă „đi de veră până 'n sêră“, când învêrtindu-se 'n loc, când opintindu-se 'n sus, când aducându-se la vale, fără sê dovedescă nici unul, fără sê pice nici unul jos. Dar in cele din urmă voinicul cam slăbește, căci i se descinge brăul. Atunci el s'adresază mândrei :

„Mândră, mândrulița mea !
Vin' de-mi stringe brăul meu,
Apêră-te-ar Dumnezeu !
Că-mi slăbesc puterile,
Mi se duc averile!“

dar ea i răspunde, ca și Vidra lui Stoian Șoimul popă vechiu, când acesta i face aceeași cerere :

„Ba nu, nu, badiță frate,
Că vei luptă pe dreptate
Și ori care-a birui,
Eu cu densus m'oiu iubi!“

Decă însê Păunașul codrilor pentru antăia oră pe voinic il dovediă „și cu mândra purcedea“, nu eră tot atât de norocos și cu Stoian Șoimul care s'aprindea ca un balaur la respunsul Vidrei :

Și făcea el ce făcea,
Pe Păun că-l aducea
Și 'n pământ că mi-l isbiă,
Cât pământul despică,
Până 'n brău că mi-l hăgă.
Baltagu-apoi ridică,
Capul lui Păun sburá,
Trupul pe brânci se plecă,
Lui Stoian se închiná.
Iér Stoian se întorcea
La Vidra 'ncet se ducea,
Se ducea posomorit,
De gânduri negre muncit,
Ca un șerpe otrăvit.
Vidra nici că se clintia,
Ochii 'n ochii lui ținția ;

Ochii căutau bărbătește
 Și pătrundeau femeiește.
 Stoian popa mi-i dăcea :
 „Vidro fa, nevastă rea !
 Când de mărte me luptam
 Și pe tine te rugam
 Să vii iute lângă mine
 Ca să-mi strângi brațul mai bine,
 De bărbat nu ți-a fost milă,
 De păcat nu ți-a fost silă,
 Și cu glas dulce, frățesc,
 Țis-ai cuvânt dușmănesc :
 Că ori care-a birui,
 Tu cu dânsul te-i iubi.
 Așă este, Vidro, fa ?

Și Vidra, fără teamă, având conștiința vorbelor ce rostise, replică :

„Așă i, Stoiene, așă !
 Am ȡis'o, și 'ncă-o mai ȡic,
 Că mi e drag cine-i voinic,
 De se luptă fără a cere
 Ajutor dela muiere!“

Ietă, dâmnelor și domnilor, în poesia noastră populară, trăsuri caracteristice demne de cei mai mari zugravi ai inimelor omenești !

Stoian Popa însă are neclintit hotărîrea luată și-i ȡice :

„Șȡii tu, Vidro, ce-am gândit ?
 Șȡii tu ce m'ain socotit ?
 Astă vără am cosit
 Vr'o cinci clăi, de le-am clădit ;
 Patru mi le-am vârfuit
 Ier unei vârf a lipsit
 Și mi-am pus în gândul meu
 Să-i fac vârf cu capul teu“.

Și Stoian popa și-a 'mplinit gândul . . .

Și ietă pe femeia română dând capul pentru suferința ei !

VI.

Să ne esplicăm acum această aplecare a ei către voinici. Ea negreșit vine d'acolo, că și dânsa e voinică. Dovedă Șalga cea frumoasă „ca Șoimul de inimă“, care aȡind în somn glasul buciului de aur al baciului ei prevestitor, că haiducii i-au predat turma, sare 'n sus rapide strigând :

„Hei ! Copii, copii argați !
 Somnul dulce voi lăsați
 Și-un cal iute-mi înșeuiați ;
 Puneți șeuă bărbătește
 Să încalec voinicește“
 Ea pe cal se aruncă
 Și spre Dunăre-alerga,
 Haulind și chiuind,
 Buzduganul învârtind.
 Cât haiducii o zăriau,
 Loc de fugă nu găsiu,
 Ieră Șalga-i urmăria
 Și din gură-așă răcniă :
 „Ia-mi așȡept', așȡept', așȡeptă,
 Să luăm la luptă drăptă,
 Căpitan Caracatuci,
 Vătăjel peste haiduci,
 Peste cinci sute și cinci
 De haiduci de cei voinici !

Stai pe loc să ne 'ntălnim,
 Doue vorbe să grăim
 Și 'n arme să ne lovim !
 Că me jur pe Dumnezeu,
 Să te 'nvăț eu, fătul meu,
 Cum se lăgă ciobanii,
 Cum se predă cărlanii“.

dar

Căpitan Caracatuci,
 Cetaș mare de haiduci,
 Se ducea, ducea, ducea,
 Nici capul nu-și întorcea.
 Șalga ici, Șalga colea,
 Capul din fugă-i tăia !
 Capu-'n urmă rămănea,
 Trupul 'nainte fugia,
 Sângele pēriu curgea,
 Drumul roș că se făcea !

Deci, femeia română iubește pe viteji pentru că și ea-i „ca Șoimul de inimă“. Ați aȡdit cum Stoian popa

De gânduri negre muncit,
 Ca un șerpe otrăvit,

spune Vidrei că și-a pus în gând să facă vârf unei clăi cu capul ei. Eh bine ! șȡiți, ce răspunde ea ?

Ietă capul de mi-l taie,
 Ca să-l pui tu vârf la clăie
 Și te 'nvăț dela mine
 Ca să mori cum se cuvine !

Respuns sublim al femeii române dela care trebuie să învățăm cum să murim ; al femeii în ai cărei ochi sunt mișei toți acei cari nu șȡiu să

. . . se lupte fără a cere
 Ajutor dela muiere.

Mai vreți o mărturie despre eroismul femeii române ? Ascultați-o cum cântă ea când țera e plină de omidă, adeca de litfe străine cari-i sug sângele, de dușmani cari-i încalcă sinul :

Frunȡă verde pălămidă,
 Țera-i plină de omidă,
 De omidă ungurăscă
 Și de gârgără săsăscă.*
 Măi copii, copii români !
 De-aveți suflet, de-aveți mâni,
 Hai cu lelea la plivit,
 La plivit, la curățit.
 Cine are flintă grea,
 Puie șapte glonți în ea ;
 Cine are topor mare,
 Scôtă-mi-l la foc de sôre ;
 Cine are bardă mică,
 Facă-i buza subțirică,
 Când s'a rapeȡi prin glôte
 Să dea sărutat de mărte.
 Eu n'am flintă, n'am șecure,
 Nici am ghiogă din pădure,
 Dar câți dinți eu am în gură
 Sânt făcuți pe mușcătură,
 Câte degete-am la mâni
 Sânt tot leaturi de păgâni !

* Cum bună-ora-i astăȡi de lepra ovreieșcă.

Ietă pentru ce femeile române iubesc numai pe voinici: pentru că numai ei sânt vrednici de ele. De aceea dênsele sânt dispuse a fi necredincioase și atunci când bărbații lor vor fi fricoși ca niște iepuri.

(Va urmă.)

Iuliu I. Roșca.

Imperiul româno-bulgar.

[1186—1392.]

După ce Aurelian a desființat Dacia lui Traian, romanii din stânga Dunării trăiră suferind jugul cel mai mult seu mai puțin aspru al diferitelor popore barbare. Cu alungarea Avarilor, vechii locuitori ai țărilor din stânga Dunării începură a respira mai liber; se constituiră în staturi și astfel se prezentară lumii, pe când în Europa se aretară noii ôspeți, adeca poporul magiar. Ce sorte avu să indure poporul român dela venirea magiarilor și până astăzi, cunoscem în destul. Și cu toate aceste românul este și astăzi poporul cel mai numeros și mai viguros de pe țărmurile stâng al Dunării, căci a dispus de cele două arme neinvincibile, de limba și religiunea sa.

Ce sorte avu să indure poporul român, carele cu Aurelian a trecut Dunărea și a format Dacia nouă, încă șcim că aprôpe întru nimic nu a fost mai favorizat de împregiurări de cât romanul din Dacia trăiană, de ôră-ce poporele barbare și-au reversat furia tot cu atâta grôză și supra-imperiului roman de resărit. După trecerea Avarilor, Bulgarii sub Asparuc trec Dunărea și făcând causă comună cu Românii înființeză statul cel puternic numit „regatul bulgaro-român”, în carele regii sânt acum de viță bulgară, acum română. Istoria imperiului bisantin cuprinde multe pagine despre bătăliele cumpiite între bulgaro-români și bisantini, și de multe ori simți Bysanțiul tăria brațului bulgaro-român. Discordia internă de o parte și apoi vigorositatea împăratului Basiliu al doilea pe de altă parte aduseră lucrurile până la atâta, că regatul bulgaro-român trebui să cadă prădă Bysantinilor la anul 1019, pe când în Achrida guvernă veduva lui Ioan Aron.

Geniul ca și ideia se pot înmormântă, dar nu ucide; și cu atât mai vartos geniul unui popor descendent din o viță atât de strălucită. Dēcă Basiliu Bulgarochtonul a reeșit să desființeze regatul bulgaro-român, nu a izbutit să stirpescă de pe câmpiile înfloritore ale Daciei aureliane și pe poporul care l'a compus, de ôre-ce Carpații neîncetat strigau cătră Balcani „Sânt român” și de acolo primiau respunsul farmecător „hiu român”. Eră geniul poporului român, carele pe aripi de zefire se portă din Carpați până 'n Balcani, și acesta da putere poporului îmbrăncit sub jugul bysantin.

Suferințele poporului sânt din ce în ce mai nesuportavere. Împărații bisantini își propun să ingenunche și să culce la pământ pe acel popor, care în decursul vécurilor a constrins acuilă Bisanțiului să bea de atâte ori din amara cupă cu venin. Poporul șcie numai să deie brațe militare și să contribuiescă sudori de sânge spre a sătură pe luxuriôsa curte bisantină. Culmea suferințelor se ivi când împăratul Isac Angell, voind să se căsătorească cu fetuța lui Bela III, mai aruncă odată dări noue pe popor, pentru ca asă să arangieze nuntă ne mai pomenită. Atunci doi frați români Petru și Asan, cari diceau că sânt strănepoți de ai regelui Samuil, se duseră la Constantinopole și cerură dela împăratul să-i primescă în armată, ier după ce vor fi servit să-li dea ca recompensă niște ținuturi în muntele Hemus, pentru ca să aibă din ce să trăiescă. Cererea

românilor fu disprețuită, din care causă Petru și Asan rentornându-se acasă revoltară întreg poporul dintre Hemus și Dunare. Ei făcură o biserică frumoasă în Têrnova și ascuseră într'ênsa pe un om, carele strigă: „Lui Dumneșeu i place să emancipeze din jugul bisantin pe români și pe bulgari; spre scopul acesta a dispus și sfântul Dimitrie a venit aici din Tesalonie pentru ca să-li ajute!” La aceste provocări poporul să entusiasma și prinse armele contra lui Isac Angell. Împăratul ceru ajutoriu dela socrul seu Bela III, dar cu toate acestea fu bătut de Petru și Asan, ier după ce se rentorse la Constantinopole fu prins de frateso Alessiu și orbit.

Împăratul Alessiu Angell îndată ceru pace dela Petru și Asan, dar fu respins ier armatele sale amar bătute.

Pe când armele româno-bulgare seceră astfel de lauri față de puternicul Bysanțiu, pe atunci discordia intră în castrele invingătorilor. Iuancu ucide pe fratele seu Asan, ier Petru după aceea cade victimă unui consăngean de ai sei. Atunci luă conducerea peste româno-bulgari al treile frate Ioanițiu, carele fusese ostatec la Constantinopole și de acolo fugise pe ascuns.

La anul 1197 Ioanițiu luă titula de împărat al româno-bulgarilor. Iuancu ucidietoriul lui Assan fugise la împăratul și de acolo luptă contra connaționalilor sei, dar mai mult în mod arbitrar, pentru ce împăratul se vedu necesitat să-l revôce; Iuancu însă temându-se de pedepsă fugi la Ioanițiu și conlucră cu dênslu contra lui Alessiu. După ce Alessiu i promise grație, se rentorse la imperiali, dar împăratul îl aruncă în temniță, ier cu Ioanițiu fece pace (1200).

Emanciparea poporului româno-bulgar de împilările bisantine ajunse până la Roma, unde eră papă Inocențiu III-le. De ôre-ce biserică catolică apusenă pe timpurile acele eră atot-potentă, de aceea papa își fece de problemă să aducă pe acest popor în sinul biserice sale. Spre scopul acesta papa însărcină pe Dominic protopresbyterul din Brundusiu să vină la Ioanițiu și să-l înduplece a primi biserică Romei. Dominic i aretă lui Ioanițiu că Romanii din Moesia sânt descendenți ai coloniilor române, deci se cuvine să fie și întru ale credinței una cu poporul Romei de astăzi. Ioanițiu se aretă aplicat la acesta, dar rogă pe Dominic să-i mijlocescă dela papa o coronă și să fie recunoscut de împărat al româno-bulgarilor. La anul 1202 papa trâmise pe legatului apostolic Ioan capelanul cu darul cerut; ier la 1203 veni ênsuși cardinalul Leon și în 8 novembre încoronă pe Ioanițiu de împărat româno-bulgar, dându-i și o flamură însemnată cu chiăle sfântului Petru, ca să lupte cu dênsla pentru biserică lui Christos.

În calea lor spre Palestina cruciferii ocupă Constantinopolea și proclamă de împărat pe Balduin Flandrul. Atunci Ioanițiu împăratul româno-bulgar trâmite la Balduin soli ca să se înțelgă despre împărțirea imperiului bisantin; dar deputațiunea lui Ioanițiu fu luată în ris, pentru ce Ioanițiu porni cu resbel în contra latinilor, prinse pe Balduin și-l aruncă în prinsore, unde și muri; apoi bătù pe cruciferi, strică multe cetăți și multime de locuitori fură transportați la Dunăre, unde înființară cetăți noue (1206). Ioanițiu încă muri la anul 1207, lăsând succesori pe nepotul seu Florilla. Acesta nu avu pace, căci Ioan fiul lui Asan se căsătorii cu sora lui Coloman fiul lui Andreiu II, luă dela acesta oști, bătù pe Florilla și la anul 1222 se fece ênsuși împărat sub numele de Ioan Asan. Sub domnia acestuia româno-bulgarii se lăpădară de biserică Romei și primiră de nou pe cea orientală, dar cu drept autocefal. Tot sub dênslu trecură pe aici Mongolii, cari se

Primul amor.

rentorseră din Ungaria și duseră în captivitate mare mulțime de popor.

Lui Ioan Asan i urmă fiul seu Caliman în etate de 14 ani; el muri însă după patru ani și fece loc fratelui seu Mihail Asan, carele fără amănare porni cu resbel contra cumnatului seu Teodor împăratul grecesc și recuprinse dela densusul toate cetățile din Tracia și Macedonia, care se aflau în mâinile grecilor. Mihail Asan fu ajutat în resboiul contra Grecilor și de cătră românii de pe țărmurele stâng al Dunărei. În fine Mihail se plecă la pace, căci întreveni socrul seu Urașiu banul de Macoviu. Pe Mihail Asan îl ucise un văr al seu Caliman; acesta se căsători cu veduva împărătesă și luă titula de Caliman II; dar asupra-i se scolă Uroșiu cu resbel, cuprinsă Ternoava și luă feta și pe Caliman îl ucise în fugă. Atunci mai marii țării se adunară și aleseră de împărat pe Micea cumnatul lui Mihail Asan (1259); însă neplăcându-li purtarea acestuia, aclamară de împărat pe Constantin II fiul lui Tecu. Atunci Micea căpătând ajutoriu dela magiari se scolă asupra-i, însă trebui să fugă la Teodor împăratul grecesc. Constantin suferi mult de picior și nu eră în stare să apere imperiul de năvălirile Tătarilor; din astă cauză la anul 1277 se scolă un român Curcubeta și ucise mulțime de Tătari, apoi învinse oștirile lui Constantin, ier pe densusul îl ucise și ocupă Ternoava.

Pe când se petreceau atari eveneminte prin țera lui Ioanițiu, pe atunci Ioan fiul lui Micea se cununase cu Irina feta împăratului bisantin Mihail Paleologul și primind ajutoriu dela socru seu veni la Ternoava și se sui pe tron sub numele de Ioan III Asan. Aici acum se iviră certe între densusul și Curcubeta și amândoi recursoră după ajutoriu la Nogai chanul Tătarilor. Curcubeta fu ucis de ănsuși chanul și astfel eră să pățescă și Ioan III, decă nu l'ar fi scăpat Eufrosina muierea chanului, care eră cumnată cu Ioan Asan (1281).

Pe tronul Ternoavei se sui acum Georgiu Tertere cumnatul lui Ioan III Asan. La anul 1292 năvăliră în țera Tătarii și alungară pe Tertere, care fugi la Constantinopole. Atunci Ciaca fiul chanului Nogai, căsătorindu-se cu feta lui Tertere, se fece ănsuși împărat; dar în anul următor fu detronat prin Suetislaw fiul lui G. Tertere, carele alungă din țera pe Tătari. Suetislaw se întorse apoi asupra lui Andronic Paleologul și bătându-l, eliberă dela Constantinopol pe tatăl seu, dar nu-i mai dede tronul, ci-l țină pentru sine și domni cu glorie timp de trei-deci de ani.

Murind Suetislaw (1322), pe tron se sui fiul seu Georgiu II Tertere, asupra căruia se scolă Boislaw fiul lui Georgiu I Tertere; dar simțind poporul, că acesta ține cu Bisantinii, proclamă de împărat pe Mihail IV fiul lui Stratimir domnul Vidinului. Mihail IV își lăpădase pe soția Nedea, care eră feta lui Ștefan regele Serbiei și se căsători cu Teodora sora împăratului Andronic Paleologul. Din cauza această regele Serbiei căpătând ajutoriu dela Franci declară resbel lui Mihail și bătându-l amar îl prinse rănit și nefericitul Mihail muri după patru zile (1330); ier Românii și Bulgarii proclamară de împărat pe Alesandru vărul lui Mihail. Alesandru se amestecă în certa dintre Ioan V Paleologul și titorul acestuia Ioan Cantacuzeno; întărindu-se cu ajutoarele partidei Paleologilor inaintă până la Adriano-pole, dar nu putu efectui planul de a recucerii cetatea, de ore-ce Cantacuzeno comise păcatul neiertat, de recourse la ajutoriu Turcilor (1342); atunci Alesandru se împacă cu Cantacuzeno și se rentorse acasă, domnind în pace până la anul 1353, când murind lăsă de succesor pe fiul seu Sisman. Împăratul Sisman își împărți tronul astfel: Fratelui seu Stratimir i dede Vidinul, lui Asan i dede Preslawa cu Tracia, la al treile frate

Dobrogea, ier el țină pentru sine Ternoava cu Durostoriul. După aceste se căsători cu o feta a sultanului Amurat și astfel se făcu amic atât cu Turcii, cât și cu Grecii căci și Andronic Paleologul fiul împăratului Ioan încă eră ginere lui Amurat.

Păcatul lui Ioan Cantacuzeno asupra sa și a descendentilor sei! Turcii ajungând în Europa își feceră de problemă să forțeze crucea a se închină semilunei. De aici în peninsula Balcanului se nasc bătălii cumplite, bătălii de rasse și religiunare. Lumea creștină se pornește să infrunte insolenta musulmană; dar bătălia cea crâncenă de pe câmpul Mierlei lângă riul Margu (15 iunie 1389) decise victoria pe partea Turcilor. Atunci aderenții lui Mahomed în entuziasmul victoriei, prefacură în pašalic turcesc atât Serbia, cât și celelalte ținuturi învecinate. Sisman împăratul româno-bulgar se închină în Nicopoli, dar Ali pașa îl forță să se predea și prințându-l îl trimise la Filipopole; aici sultanul Baiazet îl ucise, ier imperiul româno-bulgar îl straformă în pašalic turcesc (1391).

Apröpe cinci seculi trecură, de când apuse a II-a oră stăua poporului român din peninsula balcanică. Istoria se pare a nu mai află demn de înregistrat, că pe acolo mai există popor român. Grecii de o parte, Turcii de alta și acum poporele slave — martori oculari a tuturor suferințelor seculare — conlucrară și nu încetază de a înmulți pedecile desvoltării naționale ale românilor de pe câmpiile înfloritoare ale Moesiei de odinioră.

Fie apesările încă odată atât de grele; dați din toate părțile năvală cu asalt asupra elementului românesc din dreapta Dunărei și veți vedea, că ceea ce nu putut strică în cinci vécuri barbaria semilunei, căna Carpații abia dau semne de viêtă, aceea cu atât mai puțin va succede acum, când vocea de leu a Carpaților strigă de se aude în lumea largă că „Sunt român”. Geniul poporului român va deslegă limbile cele amorțite și ca prin farmec se va auzi ca mâne resunând până la mare:

Că Român sunt în putere
Și Românii'n veci nu pier!

T. Ceantea.

Sub o umbrelă.

— Novelă. —

Într'o zi me aflam în atelierul lui Trăian P., unul din bunii mei amici și a căruia specialitate este de zugrăvi bătălii. Fumam și conversam în mijlocul acei lui fel de muzeu, tapetat cu căsci, cuirase, puști, lance săbii, cisme de călărie, hamuri... Când băgai de se că conversațiunea me făcuse să uit ora.

— La revedere, scumpule, — țisei sculându-me îndată.

— Așteptă-me un moment, — respunse el. Ies și eu.

De odată, și ca și cum St. Ilie ar fi comandat în persoană, începă una din ploile acele cari, chiar când fac fericirea consumatorilor, nu sunt mai puțin desagreabile.

• — Nu-ți iei umbrela? — întrebai eu pe Trăian, vedându-l gata de a eși.

El nu respunse. Se îmbracă însă cu una din acele mantale impermeabile cari fac pe ămeni să semene cu niște balöne gudronate.

Ieșirăm. El refusă brațul meu și adăpostul umbreliei mele. Preferi să ămble alături de mine, astfel în cât se primescă pe densusul picăturile de apă ce cădeau de pe umbrela mea. Fiind că me miram de această, insistând ca să se mai apropie de mine:

— Nu, — dîse el cu un suspin; — umbrela a jucat un rol pr  fatal in existen a mea.

Acest leg ment al fatalităţii cu o umbrelă me f c  s  rid.

— Rid! — dîse el apr pe m niat.

— Da, rid la ideia de a găsi ceva fatal in ac sta combina iune de lemn, de o el, de  se de balen   i de mătase, care me acoperă pe mine  i care te inundă pe tine.

— Să me inunde . . . fie! s nt chiar mul amit de ac sta. Dar, in ceea ce priveșce fatalitatea ei, ascultă  i judecă!

— Vino mai apr pe, căci altfel s'ar put  int mpl  să n'aud de c t jumătate din vorbele tale.

Ced nd acestei considera iuni, Trăian me apucă de bra ; apoi continuă astfel:

— Nu sînt de c t c teva zile de atunci: aveam ca vecin  pe o f t  tinără, care locuia cu p rin ii sei peste drum de mine. O g siam inc nt toare. Nu er  nici cum o frumuse e fără s m n, nici o deitate antică, nici măcar una din cele dece muse; dar avea cu de-s v r ire aerul unei fiin e plăcute  i iubit re, plină de tinere e  i de sănătate, de inimă  i inteligen  ; avea aerul uneia din femeile acele cari vor fi bune so ii, bune mame  i cari vor face bucuria  i prosperitatea casei lor. Printr'un fel de magnetism secret, unul din noi, pun ndu-se la fer st , atrăgea neapărat  i pe celalalt. Schimbarea privirii furișate,  i nimic mai mult. Tu  ci! că s ntem to i . . . cum să dic? . . . s ntem ne-indem nateci, ori când iubim cu adev r;  i ac sta constituie, imi pare una din diferin ele esen iale in re amor  i pasiune.

— Cum asta?

— Neapărat. Pasiunea inspiră lui Don Juan tactica fine ile, curse chiar, pe când amorul l g n  pe Werther pe aripile visurilor unor fericiri curate  i nevătămătoare.

— Cum văd, ai făcut studii in materie . . . In fine, iubiai?

-- S nt sigur că da; dar nu  ciam cum să trecem mai departe de articolul copil riilor, când intr'o s r , s nt de atunci două luni, plouă, ca f rte adese,  i eu  mblam armat de acest instrument util, in s  supărător. In cur nd ploia, devenind potop, me sile ce să caut un adăpost sub un gang. D'abi  intrat sub gang, ce văd? Pe vecina mea, care a tept  acolo ca să trec  ploia.  i inchipuie i in m rmurirea, fericirea mea. De  i f r' a put  ascunde un fel de bucurie pudică, d nsa arătă a fi f rte contrariată din cauza timpului urit care o silese s  int r die, căci erau apr pe dece  re. In momentul acesta ploia se mai r ria. O rugai s  prim sc  umbrela  i brațul meu, propun ndu-i de a inso i p n' acasă la d nsa.  i iel -ne in situa iunea lui Paul  i a Virginiei. Pe drum, ea-mi esplic  cum se făcuse ca să fie singură pe drum  i la o asemenea  r . Tatăl ei o condusese in  iua aceea să pr nd sc  la o m tu e bolnav , care trebuia să ingrig sc  d nsa de in orcere. Când in s  trebui să plece, nu se găsi acolo nici servitóre  i nici rudele pe cari se putuse compt  că o vor reconduce. Atunci, ea se hot r se să se in orc  singură. Imi bine cuv ntam destinul. Obscuritatea, solitudinea stradelor, me făcură să-mi mai uit prostia in bunar; i mărturisii că o iubiam  i că doriaam s'o iau de so ie. Printr'unul din acele responsuri nu mai puțin caste de c t precise,  i al căror secret il posed multe femei, ea me lăsă să in eleg că inima ei er  in acord cu a mea. Tot vorbind astfel, admiram francheța  i puritatea acestei inime de copil . Ajunserăm. O lăsai zăpăcit de fericire,  i atunci numai băgai de s m , că uitasem ceea ce er  mai important, adeva de a me in elege cu d nsa asupra mijlocului cel mai convenabil

de a me prezentă familiei sale. Totu i, aflasem numele ei;  ciam că se numia Elisa.

A două zi, c nd ne rev dur m la fer st , privirile nóstre esprimau ceva mai mult; dar, in ceea ce privia  inta speran elor nóstre, rem seser m tot unde eram.

Căutai, printre cei din vecinătate, pe cineva care mi-ar fi putut procur  o introducere naturală  i onest  in casa p rin ilor fetei. Nu găsii. Trebui să a tept. Trec  astfel c tva timp.

Intr'o zi, pe când  mblam, ap r ndu-me, ca de obicei, c t mai bine, sub ac sta ma in  care- i acoperă figura, dar  i in m ie dosul  i gabele, zării, merg nd in v rful picioarelor, la c t -va pa i inaintea mea, o femeie m run ic , imbrăcată f rte cochet  i p r nd c t se p te mai dorit re de a- i feri toaleta de ori-ce deteriora iune. Umanitate, galanterie, politete, fie ce vei voi, inaintiau  i-i oferii unicul preservativ de care dispuneam. Au ind propunerea mea, femeia cea m run ic , brună, rotun ior , frumu ic  încă, cu to i cei opt s u nouă lutri ai sei, se insenin  de odată  i se puse a cochetă ca in prima tinere e. Nu mai incape vorbă că primi umbrela. După c teva momente de intrevorbire, mul amii o a două  r  in emplantii . . .

— Vrei să dici umbrelei.

— Nu, Providen ei, — insistă Trăian. Femeia cea m run ic  er  . . . ghiceșce.

— Mama vecinei tale.

— Tocmai. Pe legea mea!  nt ia impresiune imi fusese favorabilă; me riscai; vorbii ca pe tor. Inso it rea mea se potoli de odată; dar  i lu  cu franche e rolul de mamă. Ea me v duse de mult; concepuse in privin a mea cea mai frumo   opiniune; băgase de s m   i ochirile mele dela fer st ; numai, ce nu-mi mărturisii, este că ochirile acestea le cam luase pentru d nsa. In scurt, ea  i incepuse s  me trateze in glumă ca pe un viitor ginere  i s  me m gulesc  cu speran ele cele mai aurite, când, strin i cum eram sub umbrela mea, au ir m la doi pa i distan   următoarele cuvinte, pronun ate de o voce de gigant:

— De minune! nu ve jena i!

Inn ltaii puțin umbrela  i v dui, in fipt dinaintea n str , cu bra ele incruciate pe pept  i c ut nd a ne tăia drumul, un om ca de cinci picioare statură, decorat, purt nd cu bravură pe umeri două treimi ale secolului  i  in ndu-se intr'o atitudine cu totul militară.

— Bărbatul meu! — d se femeia cea m run ic .

— Domnule, — imi d se colosul, — află  nt iu că vorbe ci cu un căpitan in retragere, care-îi cere compt. O! cu tot  ploia  i cu tot v ntul vom găsi lesne un col  in care să ne putem impunge cu săbiile

— Pe legea mea, căpitane, — respunsei eu, — decă dorin a mea de a apără pe d mna de un adev rat deluviu este o ofens  care cere s nge, atunci sînt la ordinele domniei tale.

— A  da! — mormăi b tr nul militar, — in ndu-mi m na  i string ndu-mi-o ca  i cum ar fi voit să me lase fără degete.

— Să vedem, — intervenii inso it rea mea, —  ci tu mai  nt iu despre ce e vorba?

— Nici nu trebuie să  ci! — urlă furiosul.

— E bine, — urmă d nsa, — domnul m'a in alnit, m'a adăpostit sub umbrela sa  i er  tocmai ocupat cu a-mi cere m na Elisei.

— Ei! dar atunci trebuia s'o spui, tinere.

— Deu! — respunse femeia cea m run ic ; — e  i lesne a mai spune o vorbuli  când te pui să strigi tu.

— Cuv ntul dtale, domnule, că t te aceste s nt adevărate.

— Îți jur, domnule căpitan, — strigai eu cu căldură, — că e curatul adevăr!

Se vede că plăcui și tatălui, căci el reluă urmând a-mi frânge degetele:

— Te cred; ești brav și te șcim ca pe un om de onoare, se vedem. Cine ești? Ce faci?

— Domnule căpitan, — i dăsei încântat de mersul lucrurilor, — suntem numai la doi pași de locuința mea. Dacă ai bine voi să-ți dai osteneala ca să te sui, mi-ai face mare onoare vizitându-mi atelierul.

— Ce atelier?

— Atelier de pictură.

— Ah! ești pictor?

— Da, pictor de resbele.

— Faci bătaii! Bravo! Tinerul meu amic, conchise el sdrobind ultimul rest al articulațiilor mele, sunt în adevăr încântat de a-ți fi făcut cunoștința.

Ne urcarăm. Vădând colecțiunea mea de arme noi și antice, el se opri, preumblându-și privirea la dreapta și la stânga. Un moment, el părură a se innălta, și o lacrimă veni să-i ude pleopa. De odată, făcând un pas înainte, apropiându-se de tabloul la care lucram încă în timpul acela, și care, după cum șciii reprezentă un episod din războiul dela 1877. El observă cu aviditate pânza în decursul unui minut; apoi strigă:

— Bravo! Așa a fost. Turcii se formază în careu. Cavaleria noastră i atacă în flanc... Ietă! ietă!... Ei fug ca lăcustele... sunt prinși... Atunci începe atacul general. Eram acolo, mii de draci! Eram cu curcarnii mei... De pe urmele turcilor, nu s'a mai ales nici praf; au fost prăpădiți!

Mișcarea ce făcui cu brațul, pe când dăcea toate aceste, se opri abia la timp, pentru a nu-mi vedea și tabloul prăpădit cum se prăpădiseră turcii. Căpitanul remase încă un moment dinaintea cadrului; apoi, întorcându-se spre mine:

— Mi-ai făcut o plăcere cum de mult nu gustasem. Va să dăcă imi convii; fiica mea va fi soția dtale.

De astă-dată își petrecui brațul pe după talia mea și, decât n'aș fi dat un țipet, sunt sigur că me înăbusia.

— Să vedem, — reincepui dânsul; — să vorbim de afaceri. Eu dau Elisei patru mii de galbeni zestre și va avea încă de două ori pe atâta mai târziu. Ești mulțumit?

— Oh! căpitane, — răspunsei eu transportat. Dar, — adăugai eu, — la rându-meu trebuie să-ți spun...

— Ce pozițiune ai? Hei drace! de sigur că căștigi cât trebuie ca să trăiești?

— Vre-o patru mii de franci pe an.

— Deu! ai să fii mai avut de cât noi. Cinci și cu patru fac nouă mii de lei. Nouă, cu pensiunea mea, — adăugă el întorcându-se spre nevêsta lui, ne rămân asemenea vre-o șese seu șapte mii lei pe an. E mai mult de cât ne trebuie; nu e așa, Teodoro? Avem să trăim ca într'un rai.

Îmi întinse încă odată brațele; dar evitai îmbrățișarea stringându-i mâinile. Aprins cum eră, ar fi putut să me asficsieze.

— Ne-am înțeles, — dăse el scuturându-mi mâna. Cât pentru Elisa, lucrul are să mērgă ca pe aripe. Și în ceea ce privește tabloul dtale, — adăugă el întorcându-se o ultimă dată spre pânza, — e un cap d'operă; numai...

— Numai?

— Numai, n'ai făcut pe turci în destul de urți.

Din ziua aceea, me putui prezenta fără sfielă în casa căpitanului, a cărei ușe fusese atâta timp închisă pentru mine. Frecventându-mi vecinii, junsei să-i pre-

țuese pe fie-ce și mai mult. Bêtrânul militar avea o natură escelentă. Nevêsta lui, cu tot restul de cochetărie ce-i rămăsese, eră încă o persoană bună și plăcută. Cât pentru Elisa, imi părea un ânger. Căpitanul venia adese prin atelierul meu. La fie-care din vizitele sale, de și arêtându-se entusiast de lucrul meu, el nu lipsia nici odată de a-mi repetă:

— De minune! Superb! Perfect! Dar pe turci nu-i faci în destul de urți.

De ore-ce nu me costă nimic ca să-i plac, bieții Turci, din urți, i făcui monstri, din monstri... oribili. Dar, grație unor asemeni schimbări, tabloul meu ajunsese imposibil. Nu-mi pasă; me simțiam în al treilea cer; fie-ce și me apropiă de pământul promis.

— Dar scumpul meu dăsei lui Trăian, — până acum istoria ta nu-mi pare tristă de loc; și așa pută dăce că umbrela n'a jucat alt rol pentru tine, de cât acela de geniu protector.

— Ah! îți pare că umbrela a fost pentru mine un geniu protector, — reluă dânsul. Așteptă numai, căci finele încoronază opera, și vei vedea cum a fost încoronată a mea. Eră într'o joi; mai aveam până sămbêtă ca să ne căsătorim. În joi aceea alogam ieră prin ploie, provăduț ca în totdeuna cu acest afurisit instrument, care-mi devenise scump. Cumpêrasem niște mărunțișuri, și mergeam, muiat pe din afară, dar pe din intru contemplând miragiuri delicioase, când simt un braț petrecându-se ușor pe după al meu. În același timp o voce unsă cu miere imi dăce:

— Domnule! Domnule! te rog...

Aruncai o privire asupra însoțitōrei mele. Eră unul din drăcșorii aceia încântători, adevêrați angeli de perdițiune; nas cam cârn și obraznic, gură fină și surișetōre, sprincene și gene încondeiate, toaletă umflată și diafană... nimic nu lipsia.

— Domnule, — urmă dânsa acățându-se mereu de brațul meu și sâring alături cu mine, — ești galant: asta se vede... ești gentil... Vei luă sub protecțiunea domniei tale persoană mea și toaleta ei?... O toaletă pe care astăzi o pun pentru ântăia dată... Cu toate că mai la urmă puțin imi pasă de toaleta mea... dar voiu ave plăcerea de a merge o bucată din drum în compania domniei tale.

Nu puteam, făr' a păre un bādăran, să resping pe acea femeie și s'o las espusă ploii și vântului. Ne urmarăm drumul, ea tot spunând și cochetând, eu neputându-mi opri de a suride la auțul acestui ciripit de pasere veselă. Dar vai! ocolind colțul unei strade, zăresc, la dece pași în fața mea, venind spre mine ca și eșind din pământ... ghiceșce, ghiceșce pe cine!

— Pe viitorul teu socru?

— Nu numai pe dânsul; dar pe câte trei în front: căpitanul, nevêsta lui și Elisa. Me scuturai odată ca să me desbăr de drăcșorul meu; dar, mai puțin încă de frica ploii de cât împins de spiritul malițiosității, el se împletici așa de bine pe după brațul meu, în cât trebui. vrând nevrând, să inaintez în compania lui. În timpul acesta familia se apropiă: ea me recunoscu, făcui o mișcare, un „stai pe loc!“ de o secundă, și continuă de a umblă spre întâlnirea mea. În momentul de a ne încrucișă, căpitanul rēdică umerii, și me mēșură dela cap la picior; nevêsta lui imi făcui o mutră desprețuitoare; Elisa se roși, se aplecă spre mama ei și părură a-și întinde aripele. Apoi se depărtară câte trei făr' a se mai întorce. Eu rămăsesem împietrit. Înțelesesem totul.

— Șciii ce mi-ai făcut? — dăsei acelei fete.

— Ți-am făcut ceva?

— Mi-ai stricat înșurătōrea.

— Și te plângi de acesta? Ce ingrat!

Căutai încă odată să me scap de dânsa.

— Ah! cât pentru asta, nu! — dişe ea stringând nodul; — eşti umbrela mea în lumea acésta şi în cealaltă.

Închisei cu violenţă afurisitul instrument. Îl frânsei pe genunchiul meu şi-l aruncaî în mijlocul drumului: apa cădea torente.

— Eu te-am scăpat şi tu me inneci! — strigă diavolul meu părăsindu-me şi ridând cu hohote.

Şi-l audîi cântând şi depărtându-se:

Adio dar umbrelă,
Căci vécul ţi-ai făcut...

Alegai la căpitanul: uşa incuiată. Me închisei în casă la mine, sperând că va veni să-mi cêră vre-o explicaţiune. În speranţa acésta chiar, me apucaî şi mai lungii cu două degete nasurile Turcilor mei... Nimeni! Nu mai vêdui suflet vieţuitor nici la ferésta lor, nici afară. S'au mutat fără să ştiu eu şi fără să lase adresa. A rămas lucru vêdit pentru căpitanul, pentru nevêsta lui, pentru Elisa, că femeia aceea fusese amanta mea şi că me surprinseseră în preumblare amorôsă. Şi cum să le probez contrariul?

— Şi acum, ai înţeles? — termină Trăian, retrăgându-se de sub umbrela mea şi primind cu o bucurie amară şirôiele ploii.

C. G.

Femeia şi chîemarea ei.

Nimic pân'acum n'a fost atât de discutat şi la nimic nu s'a dat până acuma atâtea păreri, de cât întrebarea decă femeia trebuie sêu nu emancipată. Nu voi cercetă aci decă acele interpretaţiuni sînt sêu nu juste — me voiu ocupă de femeia din punctul capital al rolului seu în societatea omenescă, me voiu ocupă de ea ca mamă.

Dec'um cercetă cauzele şi legile cari conduc lumea materială sêu morală, decă ne am profundă în legile cari lögă şi reguléză relaţiunile dintre om şi om, am descoperi un lucru: că motorul imensei maşini omenesci îşi are mai tôte elementele sale în felul creşcerii ce se dă ômenilor. Lucrul e fôrte firesc şi fôrte uşor de înţeles prin aceea că educaţiunea din copil face om, şi din om cetăţen.

Mai mult încă! decă ne-am întrebă care e scopul practic al educaţiunii, care e ţinta ei, iecă răspunsul nostru. Scopul practic al creşcerii e d'a răpi pe om minciunii, d'al conduce cătră adevêr prin mijlocul torentelor pasiunilor sale; scopul ei este d'a reconstrui lumea civilisată pe bazele lumii morale şi d'a eşi din licenţă pentru a scăpă libertatea. Pedanţii şi legislaătorii nu pot ajută într'un nimic. Nici la tribună, nici în cluburi, nici în şcoli, nici prin legi, nici prin regulamente nu se va împlini acésta revoluţiune socială.

Sê căutăm dar o putere gata la ori-ce ôră, la ori-ce moment, o putere îndesfructibilă, nefatigabilă, iubitoare de opera ei. Perdută e generaţiunea aceea, decă în fie-care familie nu se ridică o vóce în favórea adevêrului, singurul suflet al sufletului, singurul viitor al genului omenesc.

Dar care e vócea a cărei elocinţă trebuie să se însinueze într'un mod lin până în adâncul sufletului nostru? Cine face cunoscut copiilor noştri acésta autoritate eternă, pe care nici o revoluţiune nu o pôte resturnă? Cine e aceea fiinţă ce oferă aceste ajutóre copilului? Cui a incredinţat natura sêvêrsirea operei sale?

Acésta fiinţă puternică se află în fie-care familie! Puterea, acestei divinităţi nerecunoscute, e iresistibilă, nesecabilă. Ea nu trăieşce de cât fiind că noi trăim,

ea n'are altă bucurie de cât bucuria noastră, altă fericire de cât fericirea noastră, ş'a cărei putere vine tótă din iubire! Acésta fiinţă, sêu mai bine diş, acésta divinitate este mama!

Câtă dulcêtă, câtă suavitate, câte simţiminte nobile şi sublime nu sînt datorite acestui cuvênt! Când dişem mamă, dişem motorul vieţii noastre, balsamul durerilor noastre, mângăierea mâhnirilor noastre, idealul realizat al vieţii noastre. Ce ar puté respłăti mamei, abnegarea şi devotamentul ei, şi câte odată sacrificarea unei juneti — unei vieţi — numai pentru a puté da o cârmuire, o creşcere bună adoratului seu ânger. O mamă pôte asigură sórta fiului seu, ea pôte visă că el va fi puternic într'o di.

Câtă spaimă decă i s'ar spune: c'acest fiu, obiectul unui astfel de amor, pe care l'a nutrit cu laptele seu, căruia i-a prodigat mângăierile sale, va face apologia lui Ipsilante, care a sugrumat libertatea, sugrumând pe eroul Tudor.

În societăţile noastre moderne, mama ne dă primele noastre simţiminte şi idei; mama e care de timpuriu recunôşce caracterul, geniul copilului seu, şi copiii buni, cetăţenii iubitori de patrie, şi salvatorii popórelor fericite se datoresc numai mamei.

Acum naşce întrebarea, prin ce e mama represintată? Cui a incredinţat natura acésta misiune sacră, acésta poziţiune de nedescris prin farmecele sale? Cine are datoria d'a fi idealul copilului seu? Acésta fiinţă alêsă e femeia!

Femeia e dar fiinţa alêsă, căreia natura a ncredinţat tesaurul ei, căci copilul inocinte, nepêtat, venind în lume e într'adevêr tesaurul creatorului, şi depinde numai de fiinţa căreia i-a fost incredinţat ea să-l păstreze astfel.

Femeile la popórele culte erau fiice religiôse, mame şi consórtie nobile, ele transformau casele în templuri de morală, de curăţenie şi în locuinţe sacre; urmând consórtiilor şi părinţilor, ele au mers în sclăvia Babilonenilor. Fiica lui Eftae a suferit în linişce mórtea; nevinovata Susana iubiă virtutea mai mult de cât vieţa sa; Iudita nu s'a nspăimêntat a omori pe inamicul Olofern, generalul Babilonenilor. Mama Macabeilor privind îngrozitóra ucidere a fiilor ei, cari se luptau pentru libertatea patriei, măriă pe Ddeul cerurilor ş'al pământului. Estera, imperatrice a salvat naţiunea ei ce locuî în Persia.

În bêtrâna Grecia, femeile petreceau în apartamentele lor numite Ghenecheum, ocupându-se fôrte mult cu creşcerea copiilor şi cu lucrări casnice; împêrătêsa Apeta tórcea de diminetă până sêra lâna necesară pentru porfiră. Aspasia, cea frumôsă, da cele mai înţelepte sfaturi lui Pericles. Femeile Spartane domniau prin virtuţi asupra bărbaţilor şi se mândriau cu naşcerea bărbaţilor celor mai viteji. O spartană, binecuvêntând pe fiul seu care mergea la rebel, i dişea: „Sê te întorci invingêtor, sêu sê te vêd mort peste scut“.

Femeile Cartagenilor şi-au tăiat pêrul făcând funii pentru corăbiile ce se luptau în contra Romanilor, cari încungiuraseră Cartaginea, iêr în urmă, vêdând perirea patriei, s'au aruncat în flacările cari au mistuit cetatea.

La Romani, fecióre vestale, păstrau în templu focul cel sacru care eră simbolul nevinovăţiei. Veturia, urmând ordinilor mamei sale, a stins în sângele seu dorul rêsbnării lui Coriolan, ce năvălise cu inamicii asupra Romei. Lucreţia, după perderea onórei prin violenţa lui Sestu, a preferit mórtea.

Timpurile cele noi nu sînt încă lipsite de femei virtuôse: Ióna d'Arc a eliberat Franţia de sub jugul Angliei; Elena, mama lui Ştefan cel mare, a scăpat Moldova de sub jugul Turcilor. În fine, e cunos-

cută înfrurirea ce au femeile până astăzi asupra civilizațiunii.

Dela Zenobia, regina Palmirei, până la Elisabeta Angliei și Ecaterina II a Rusiei, istoria universală numără un șir de domnitoare pline de famă și de putere.

Bărbatul este pe pământ mai puternic de cât femeia, însă din acesta nu rezultă că natura a dat drept ca cel mai puternic să domine asupra celui mai slab; puterea fără celelalte însușiri morale aduce sclavagiu, iar armonia te formază soțiu.

Caritatea este spiritul femeii prin care ea devine puternică asupra biruitorului ei.

De Segur a zis: „Si la femme n'existait pas, il faudrait l'inventer!” Aimé Martin a zis: „Voi femei! Voi domnițe și omul e sub imperiul vostru; în deșert se laudă bărbații cu superioritatea lor, gloria și rușinea lor vine numai dela voi!” Jean Bourdou a zis: „Comme le ciel, leur digne patrie, les femmes ont fait une vertue de l'espérance”. Oře sorele și femeia nu par a-și împărți împărăția lumii?

Cel dintăiu ne luminează dizele, cea d'a doua ne înfrumusețază conștiința; și decă întâlnim câțiva scriitori, cari au emis opiniuni defavorabile femeilor, ori c'au voit să glumescă, ori c'au avut nenorocirea să n'tălnescă femei cu natural pervers, ori cu creșterea viciioasă; ele i-au făcut să părădă frumosele lor iluziuni ș'au crezut că-și pot resbună din pricina unor asemenea femei de toate femeile, conchițend astfel dela particular la general.

În loc ca omenii să se ocupe să dea femeii pozițiunea și instrucțiunea necesarie importantului rol, ce dânsa jică în totă viața noastră, ei caută din ce în ce s'arate inferioritatea femeii în comparațiune cu aceea a bărbatului, nevêdend, orbii, că mărturisesc astfel propria lor inferioritate

O femei! e dar adevêrat că pretutindenii omenii șmintiți ve condamnă nefericirii. Pretutindenii ve tratéză ca pe niște jucării, ve închid ca pe niște idoli, ve vând ca o marfă. Poporele cele mai civilizate departe d'a lumină rațiunea vâstră, departe d'a ridică sufletele vâstre, ele pun totă fericirea lor în a ve corumpe; ele v'arată că podoba esteriôră este prima trebuință a vieții și că frumusețea e cea dintăie din însușirile omenesci. Ele ve readuc acea frumusețe instabilă, fugitivă și ca să pue vêrf tâmpirii lor, după ce au depravat inimile vâstre, după ce-au stins rațiunea vâstre ei baséză onoreea lor pe virtuțile vâstre. Vae stultis

Dăm fiicelor noastre obiceiuri de curtesane, femeilor noastre o instrucțiune de copil ș'apoi cerem dela dânselle gloria și fericirea!

O legistatore sublim! a venit timpul să te gândești l'acêsta! Acele femei pe cari le-ai uitat, forméză jumetatea genului omenesc. Voiești să aibi magistrați, resbelnici, celățeni, voiești să veți înflorind statul pentru al căruia bine lucrezi, atunci adreséză-te femeii! Căci decă ele nu atașéză sufletul nostru la instituțiunile vâstre, toate operele tale vor rămâne inerte în mijlocul poporelor. Te-ai înjosit oře să-ți aduci aminte că există femei? Șcii ce este, ce însemneză numele de mamă? Nu-ți aduci aminte că vocea ei a fost primul sunet ce-a n'cântat urechia ta? că privirea ei este prima lumină de care ne bucurăm, cânteculele ei primele noastre concerte, mângăierile sale primele noastre plăceri?

Pe sinul matern repauséză spiritul poporelor, moravurile lor, prejudețele și virtuțile lor!

Bărbatul se consultă cu femeia sa, ascultă de mama sa, și cugetările ce provin dela ele devin adesea cu timpul, niște principie, mai tari de cât pasiunile noastre.

O probă despre cele mai sus dize avem chiar starea omenirii în cele două mari divisiuni ale Europei: Occidentele și Orientele ne dau proba cea mai puternică. Colo în Oriente, Turcia în decadință, în obscuritate, fiind că acolo femeile sânt sclave, pozițiunea lor e cu totul de deplâns. Cealaltă parte, occidentele, Franca civilizată, fiind că acolo femeile sânt libere, stimate și onorate.

Voiu termină aceste rânduri prin cuvintele lui Aimé Martin: „Tinere fete, soții, iubitoare, credincioșe mame! În sufletul vostru, mai mult încă de cât în legile legislatorului, repauséză astăzi viitorul. Urmând legilor naturii, ea ne n'credințéză, născend-ne, nu îngrigirilor unui pedagog, nu pazei unui filosof, ci iubirii unei mame tinere, mângăierilor sale; ea chieamă în jurul lăganului nostru formele cele mai grațioșe, sunetele cele mai armonioșe, căci vocea deja dulce a femeii, se mai indulcește când vorbește copilului seu. În fine natura în solitudinea sa, ne dă la prima noastră etate tot ce este mai încântător pe pământ. O femei! decă ați puté întrevedé numai unele din minunile promise influenței materne, cu ce nobilă mândrie ați intră în acêsta carieră, pe care natura v'o deschide d'atâtea vécuri, într'un mod așa de generos. Singure pe pământ dispuneți de generațiunea care se înalță și singure voi puteți reuni pe membri risipiți ai familiei și a le da o singură mișcare”.

Emil I. Critzman.

C u g e t ă r i.

A repetă că cineva nu pôte avé de cât un amic, este a creá, despre amicitie, un ideal care-i face multă onóre.

Decă cineva nu ar riscá afirmațiunea, n'ar îndrâsni nici odată a se pronunță

Omeni mari, nu uitați că cei mai ardinți din admiratorii voștrii sânt aceia cari ve înțeleg mai puțin.

Pe legea mea, atât mai rău! decă nu s'ar vorbi înainte de a se gândi, nu s'ar mai face spirit nici odată.

Adevêrata admirație, ca și adevêratul amor, te face mut; dară acêsta nu convine nici femeilor frumose, nici omenilor cu renume; astfel ele prefer aplauzele proștilor, astfel ele prefer neroșiile unor domnișori.

Repausul este recompensa labórei; ostenela este pedepsa trândăviei.

Spuneți că omul este un animal care are facultatea de a raționă, dară nu spuneți că este o ființă raționabilă.

Omul virtuos șcie așa de bine câte sfortări supraomenești il costă pentru a rămâne astfel, că nu se grăbește nici de cum de a se glorificá de o victorie care pôte să-i scape în ori ce moment.

Se iubesc aceia cari șciu să converseze, dară se preferă aceia cari șciu să asculte.

A esige recunoșcința este ușură; a nu avé este falită.

Sânt oře-care specie de animale cari sânt feroce; dară numai omenii sânt feroci între ei.

Omul de onóre este acela care șcie a se face respectat cu sabia în mână; om onorabil este acela care i respectat fără acêsta.

Pe cât timp femeilor nu li se vor pretinde de a avé spirit, vor avé șansa de a spune mai puține neroșii ca noi.

Nu va trece mult timp după cum merg lucrurile și cineva nu va mai roși de cât de fidelitatea conjugală, de onestitatea scrupuloasă, de buna credință, în fine, de tot ceea ce odată se numia virtute.

Primul amor.

Epoca fericirii, timpul iluziunilor încântătoare.

Ochii nu văd decât flori pretotindene, inima nu simte decât plăcere dumnezeiească.

Tot ce întimpinăm, ni inspiră bucurie, iubim totă lumea și n'am fi în stare să facem rău nimenuia.

Inima se deschide la prima impresiune delicată și gustă cu fericire plăcerea unui simțământ necunoscut până atunci.

Și cât de iute se naște acest simțământ!

O vorbă scăpată, o privire furișată, o stringere de mână e de ajuns, și ți se schimbă îndată tot organismul.

La măsă nu poți mânca, noaptea nu poți dormi, nu mai dorești să vezi pe nimene decât pe ea și când o revezi, tremuri, devini palid, te uși pe picioare, parcă e o făcătură.

Simți plăcere mare și totuși par că te dore ceva; guști un ce foarte dulce, dar tot odată și amar grozav; te crezi fericit peste măsură, dar în același timp tot odată și nefericit.

Par că ești scos din minte.

Dar nu ești. Totă schimbarea consiste în aceea, că ești înamorat, ce n'ai fost nici odată, că ți s'a în-cuibat în suflet primul amor...

Primul amor!

Acesta e subiectul ilustrațiunii din nr. prezente.

I. V.

Literatura și arte.

Memorial. A eșit de sub tipar la Sibiu un: „Memorial compus și publicat din însărcinarea conferinței generale a reprezentanților alegătorilor români adunați la Sibiu, în zilele de 12, 13 și 14 maiu st. n. 1881, prin comitetul seu emis cu acea ocaziune“. O broșură de 144 pagine. Prețul 1 fl.

Trei concerte românești va aranja în Brașov profesorul de muzică dl G. C. Porumbescu. Cel dintâiu a fost anunțat pe vineria trecută cu următoarea programă: 1) „La Carpați“, marș; 2) Ouvertură la opera „Craiu nou“; 3) „Fantome“, vals; 4) „Ah suflați“, cântec popular; 5) Hora „Prahova“; 6) Rapsodie română; 7) Gavotte „Reine Elisabeth“; 8) „Te-ai dus“ și „Mugur mugurel“, cântate de cornuri; 9) „Catinuța“, mazurca; 10) Potpourri național. Tote piesele sunt compozițiuni și arangiamente nouă ale dlui concertant, care s'a făcut atât de simpatic publicului român.

Calendarul pentru toți, carele a intrat în al 21-le an al existenței sale, a ieșit și în anul acesta la București și se află de vânzare pe prețul de doi lei noi la toate librăriile din capitala București și districte. Comandele sunt a se adresa dlui Leon Alcalay, librar séu H. Wartha în București. Revendătorilor se acordă un rabat însemnat. „Calendarul pentru toți“ e ilustrat cu 7 portrete ale bărbaților celebri, și cuprinde o materie literară, prosă (din care reproducem și noi o novelă în nr. prezente) și poezii, foarte aleasă, variată și interesantă.

„Pe malul Gârlei“, novelă de dl Iacob Negruzzi, a eșit de sub tipariu în editura librăriei S. Samitca la Craiova. Acesta publicațiune face parte din biblioteca literară a autorilor români publicată de acea librărie și cuprinde 114 pagine.

O comedie nouă. Dl R. Rosetti, precum ne spune „Românul“, a supus la aprobarea comitetului teatral din București o nouă comedie în trei acte, intitulată: „Da séu ba“.

Deputatul palmuit, comedie într'un act, localizată de V. G. Morțun, a eșit de sub tipar în Roman în tipografia George I. Cubelea. Acesta piesă a fost jucată pentru prima oară la 22 sept. 1882, la Roman, de trupa compusă sub direcțiunea dlui Mateiu Millo.

Un musicant român în străinătate. „Poșta“ din Galați spune, că diarul musical rus „Muzicalnii Mir“, oferise un premiu de 500 ruble celui care va reuși mai bine în a compune un imn pentru încoronarea țarului. Din 73 compoziții ce au fost trimise redacțiunii, numai trei din ele au fost aprobate de juriu și anume: a dlor I. I. Sicev și Ios. Hunke, profesori la conservatoriul din Rusia, și G. Musicescu, profesor la conservatoriul din Iași. Comisiunea a discutat foarte mult, neșciind cui să adjudece premiul. După o nouă esaminare, comisiunea a otărit ca premiul să se dea dlui I. I. Sicev, iar dlor I. Hunke și G. Musicescu să li se publice numele, ca recompensă morală; rămăind ca autorii celorlalte compoziții să se adreseze la redacțiune pentru a primi scrierile lor.

Ce e nou?

Știri personale. *Regele și regina României* în săptămâna trecută au asistat la manevrele militare din țară. — *Pr. Ssa Lor episcopii Popas și Metian* petrecură în Sibiu la ședințele consistoriului metropolitan. — *Dl Bibicescu* a ținut o conferință în saloanele Societății „Concordia Română“ din București; subiectul conferinței a fost „Poesia poporului român de peste Carpați“, adică cea dela noi.

Hymen. *Dl Vasilie Dumbrava*, jurist absolut, la 22 octombrie ș-a serbat cununia cu domnișoara Emma Popu, fiica dlui Nicolau Pop pretor în Gălău lângă Cluș. — *Dl Iuliu Filimon*, teolog absolut de Oradea-mare, duminică la 22 octombrie ș'a cununat cu domnișoara Maria Farcaș, fiica preotului Alesandru Farcaș, în Cordău lângă Oradea-mare. — *Dl Dimitrie Ionescu*, teolog absolut al diecesei aradane, ș-a încredințat de soție pe dșora Emilia Trandafir din Arad. — *Dl Ilie Baia*, cleric absolut al diecesei aradane, ș-a încredințat de soție pe domnișoara Sofia Turic în Otlaca comitatul Arad. — *Dl Nicolae Corchesiu*, învățător în Câmpeni, la 30 octombrie va serba cununia sa cu domnișoara Sofia Buceșan din Seliște. — *Dl Nicolae Frumos*, agent la Societatea priv. a navigațiunii pe Dunăre, ș'a logodit cu domnișoara Ema Popescu, fiica dlui George Popescu c. r. major în pensiune la Jupaneți lângă Orșova.

Sinod diecesan gr. c. în Oradea-mare. Pr. Ssa părintele episcop diecesan Mihail Pavel a convocat pe 7 nov. st. n. un sinod al diecesei sale. La acesta vor lua parte sub presiul Pr. Ssale, vicariul general episcopesc și ceilalți membrii capitulari, archidiaconii, protopopii actuali, administratorii oficiilor protopopesci, delegații institutelor de învățământ și câte un preot ales din fie-care district protopopesc. În ajunul deschiderii sinodului se va ține o conferință prealabilă.

Petrecere socială în Timișoara. La inițiativa și stăruința dlui P. Opriș, Societatea română de lectură din Timișoara a arangiat în localitățile sale din suburbii Fabric, în duminica trecută, o petrecere socială. În acesta dșora Jurma a cântat frumos, dșora Ignia a declamat cu efect „Cântecul Gintei Latine“, dl Trailescu a cântat melodios „Dorul“ și dșora Peciner a eșecutat cu succes mai multe piese pe cîteră.

Statua lui Ștefan cel mare. Piedestalul statuei lui Ștefan cel mare, precum și calul, sunt deja așezate, astfel că în curând statua va fi completă. Comi-

siunea care a adunat fondurile pentru redicarea statuei a adresat Majestății Sale regelui rugămintea d'a binevoii să asiste la inaugurarea statuei și tot de-odată d'a ficșă și diua de inaugurare. Se vor face apoi invitațiunii la acesta solenitate dlor senatori, deputați, miniștri și altor notabilități ale țării. Regele a adresat comitetului pentru redicarea statuei o scrisoare, prin care — răspunzând la raportul acestui comitet — promite că va asistă la inaugurarea acelei statue.

Societatea Petru Maior. Budapesta în 22 oct. st. n. 1882. Pre onorate dle Redactor! Avem onore a ve rogă se binevoiti a dá loc în prețuita-ve foie la următoarele: *I. Constituire.* Societatea literară „Petru Maior“ a junimei române din Budapesta și-a ales comitetul pe anul scolastic 1882/3 cu unanimitate în modul următor: președinte dl Georgiu Szerb advocat și deputat dietal; vice-președinte Georgiu Ilea jurist; secretar Demetriu Horváth asc. de filosofie; notari Sever Bocșan jurist și Ilie Precupaș asc. de filosofie; cassariu Emile Butean jurist; controlor Marcian Wlad jurist; bibliotecar Alesandru Coca jurist. *II. Multiamita publica.* Subscrișii în numele Societății literare „Petru Maior“ a junimei române din Budapesta ni exprimăm cea mai sinceră și călduroasă mulțămită dlui Teodor Pap, proprietar mare de Checheș și soției Ophelia, locuitori în Lugoș, cari făcându-se membri fundatori ai acestei Societăți, ne-a donat suma de 200 fl. v. a. Numai datorința ni-o împlinim atunci, când aducem la cunoștința p. t. public acest fapt marinos, care dovedește pre eclatant interesarea vie a DD. Lor față de întreprinderile naționale. *George Szerb* preș. *Demetriu Horváth* secr.

Societatea de lectură a tinerimei studioase dela institutul teologico-pedagogic din Arad s'a reconstituit în 15 septembrie st. v. a. alegând biroul în următorul mod: președinte dl Atanasiu Tuducescu profes. de teologie, vice-președinte Liviu Beldea teol. de a. III, secretariu Aureliu Spatan teol. de a. II, notariu I Nicolau Crișmar teol. de a. II, notariu II Teodor Faur prep. de a. III, bibliotecar I Dimitrie Barbu teol. de a. I, bibliotecar II Petru Ferent prep. de a. III, cassariu Georgiu Draga teol. de a. III, controlor Nicolau Delvu, prep. de a III-lea.

Indreptare. În nr. trecut al foii noastre, pe pagina 494, colona a doua, după rëndul al 7-le s'a sărit un vers și câteva cuvinte din text, cari strică înțelesul. Să se corogă astfel:

Dică lumea că-i dau pace
cântă densa atunci în nepăsare,
Eu n'oi purtă și voiu face etc.

Necrologe: *Constantin Comlosian*, notar comunal în Micălaca lângă Arad, a murit la 17 octombre, în etate de 42 ani, lăsând în doliu pe soția sa Sofia, pe fiicele și fiii Lucreția, Silvia, Coriolan și Valeriu. — *Corneliu Motiu*, teolog absolut al diecesei aradane, a încetat din viață la 16 octombre, în etate de 22 ani. — *Atanasie Bechnitz*, neguțător în Sibiu, încetă din viață, după suferințe îndelungate, la 4/16 oct. în etate de 28 ani, lăsând în doliu pe mamă-sa Ana nasc. Deșcu, pe soro-sa Sofia, pe frate-sau Ioan și pe nepotul Emil Cosmuța. — *Ana R. Orghidan*, vânduva fostului brav comerciant din Brașov Rudolf Orghidan, a murit în București la 7 octombre st. n. — *Ioan Arany* cel mai renumit poet epic al ungarilor a murit în duminica trecută în etate de 65 ani.

Ghicitură de șac

de Maria Cornea.

vi	u.	ti-	ri-	ra	do-	Și	rea	tu
nu	su-	vé-	se-	nu	su-	o-	ci	la,
oi	u-	ne	Cu	ma-	De-	re-	ni	mi
Vi-	ne-	lu	b'a	no-	a-	în-	du	au
și	dal-	i,	de	tu:	pri-	fi-	vé	car-
con-	ce	da	In-	Va-	la	ni-	te	ca
u-	a-	tr-	ni-	na	ra	și	na-	tu.
e-	te-	cr-	na-	ca	la	Er-	fi-	Tó-

Se pôte deslegă după săritura calului.

Terminul de deslegare e 8 novembre. Ca totdeuna, și de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

Poșta Redacțiunii.

Dlui M. P. in Iasi. Au sosit. Multămită și salutare!

Dlui P. V. Gr. in Iasi. Primit-ați ceea ce ați reclamat? De-afci s'a trâmăis. Așteptăm cele promise în scrisoara din urmă.

Dlui A. C. in Iasi. V'am trâmăis epistolă particularie.

Călințarul șeptemănei.

Diua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sórele resare	Sórele apune
Duminecă	17	29	Pror. Osie.	6 48	4 38
Luni	18	30	S. Ap. și Ev. Luca.	6 50	4 36
Marți	19	31	Pror. Ioilu.	6 52	4 33
Mercuri	20	1	M. Artemie.	6 54	4 32
Joi	21	2	Cuv. Ilarion.	6 56	4 30
Vineri	22	3	P. Averchie Ep.	6 57	4 28
Sâmbetă	23	4	Ap. Iac. frat. Dlui.	6 59	4 27

CĂLINDAR UMORISTIC!

S'a pus sub tipar și la 1 novembre va eși

Catastihul Dracului

călințar glumeț

compus de

Un Drăculeț cu pèrul creț.

Prețul unui esemplar 40 cr. Mai puține decât 5 esemplare nu se vor espedă pe poștă. Colectanții vor primi după 10 esemplare unul gratuit.

A se adresă la editura „Familiei“ în Oradea-mare.

Proprietar, redactor respunzător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.